

۲۲۲۸۳۸

مبانی تاریخ اجتماعی ایران

مؤلف

دکتر رضا شعبانی
استاد تاریخ دانشگاه شهید بهشتی

www.ketab.ir

ویراست نو

سرشناسه	شعبانی، رضا، ۱۳۱۷.
عنوان و نام پدیدآور	مبانی تاریخ اجتماعی ایران / رضا شعبانی؛ ویرایش و تصحیح مهدی عباسی.
وضعیت ویراست	[ویراست ۹۵].
مشخصات نشر	تهران: قومس، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	۲۶۸ ص. ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۵۵۱۶-۸۷-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیفا.
یادداشت	چاپ بیست و یکم *
موضوع	روابط اجتماعی - ایران - تاریخ
	Social interaction -- Iran -- History
موضوع	ایران - اوضاع اجتماعی
	Iran -- Social condition
شناسه افزوده	عباسی، مهدی، ۱۳۵۴ - ، ویراستار
رده بندی کنگره	DSR ۶۳
رده بندی دیویی	۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۹۰۰۹۱۲۷

www.ketab.ir

نام کتاب: مبانی تاریخ اجتماعی ایران

مؤلف: دکتر رضا شعبانی

ویرایش و تصحیح: مهدی عباسی

طراح جلد: محدثه موسوی

نوبت چاپ: بیست و یکم

سال چاپ: ۱۴۰۱

شمارگان: ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۱۱-۸۷-۲

چاپ و صحافی: سعید دانش

نشانی ناشر: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پایین تر از لبافی نژاد، کوچه بهار، شماره ۱۱

www.ghoomes.com

تلفن و نمابر: ۶۶۴۷۰۱۶۲ - ۶۶۴۷۰۱۵۳ - ۶۶۴۹۱۰۰۰

قیمت: ۷۰۰۰۰ تومان

کلیه حقوق چاپ و نشر (افست و الکترونیکی)، تکثیر، نسخه برداری و ترجمه برای نشر قومس محفوظ است.
(استفاده از مطالب کتاب فقط با ذکر مأخذ آزاد است)

فهرست مطالب

پیشگفتار	۵
مقدمه	۷
بخش اول: خصوصیات عمومی جوامع ایرانی پیش از تاریخ	۱۳
فصل اول: آمدن آریاها به فلات ایران	۲۵
بخش دوم: حضور در تاریخ	۴۵
فصل اول: تشکیل دولت	۴۷
فصل دوم: پیدایش ملت	۵۱
بخش سوم: شکل‌پذیری تاریخی اجتماعات ایرانی	۵۴
الف - روابط مبتنی بر ارزش‌های مشروع اجتماعی	۵۷
ب - مناسبات ناشی از شکل‌گیری تطابق اجتماعی	۶۱
فصل اول: روستا و مشخصه‌های فرهنگی آن	۶۳
فصل دوم: زندگی و فرهنگ شهری	۶۹
فصل سوم: نموده‌های حیات شبانکارگی	۷۵
فصل چهارم: تأثیر موقع جغرافیایی	۹۵
ج - روابط مبتنی بر ادغام‌پذیری اجتماعی	۱۰۵
فصل اول: مفروضات	۱۰۷
فصل دوم: نهاد خانواده	۱۱۶

۱۲۰	فصل سوم: طبقات اجتماعی
۱۵۰	د - روابط مبتنی بر جهت گیری اجتماعی (تشکیل دول و حکومت)
۱۵۱	فصل اول: مفروضات
۱۷۰	فصل دوم: سازمان سیاسی
۱۷۱	فصل سوم: مشروعیت پذیری سیاسی - اجتماعی حکام
۱۷۸	فصل چهارم: نوع حکومت
۱۸۴	فصل پنجم: جایگاه حکومت در جامعه
۱۹۲	فصل ششم: روابط شاه با جامعه

بخش چهارم: مقاومت های ملی ۲۰۵

۲۰۶	فصل اول: مبارزه های فرهنگی
۲۲۳	فصل دوم: تلاش های سازمان یافته اجتماعی
۲۲۳	الف - عیاران
۲۲۹	ب - خانقاه ها و مجامع اهل طریق

بخش پنجم: خصوصیات فرهنگ و تمدن ایرانی ۲۳۳

۲۳۵	الف - پیوستگی
۲۳۷	ب - توان جاذبه و دافعه
۲۴۱	ج - قابلیت تلفیق و تطبیق با امور و اتفاقات غیرمترقب و حوادث ...
۲۴۳	د - ترقی خواهی و نوگرایی
۲۴۵	ه - خصیصه اطاعت از رؤسا و بزرگان قوم
۲۴۸	و - اخلاقی ماندن و مذهبی بودن
۲۵۱	ز - قهرمان دوستی
۲۵۴	ح - جمال گرایی

۲۵۸ منابع

۲۶۱ نمایه

به نام خداوند جان و خرد

پیشگفتار

اندیشهٔ تألیف وجیزهٔ حاضر در خلال سال‌هایی تحقق یافت که به دنبال تغییرات اتفاقیه در برنامه‌های درسی دانشگاه‌ها، موضوع مستقلی نیز ذیل نام «مبانی تاریخ اجتماعی ایران»، در برخی از رشته‌های علوم انسانی جا باز کرد. تلاشی که همکاران محترم دانشگاهی برای تدوین اصول و تنظیم ریز تفصیلی عنوان مزبور به‌کار آوردند بر اهمیت مجموعه‌ای که بتواند راهگشای اهداف تعیین شده باشد، افزود و جای خالی تألیفی را هم که وافی به مقصود تواند بود، نمایان‌تر ساخت.

در تداوم سال‌ها و در طی جلسات متعددی که در مراکز مسئول تدوین کتب دانشگاهی تشکیل می‌شد، ضرورت همکاری متخصصان دوار مختلف تاریخ ایران برای تألیف کتابی جامع آشکارتر گشت، ولی متأسفانه کثرت گرفتاری‌های درسی جم غفیری از آنان نیز معضلی پدید آورد که کارهای اساسی برای انجام چنان مهمی را سال‌ها به تأخیر انداخت.

لامحاله، این ضعیف با وجود بضاعت مزجاة همت بر گردآوری پیشنهادهای مختلف همکاران مقصور داشت و یادداشت‌های پراکنده‌ای را هم که در خلال سال‌ها تهیه دیده بود، مشمول مرورهای مجددی قرار داد. حاصلی که اینک تقدیم می‌شود فی‌الحقیقه بیش از هر چیز نمایانگر ارشادات عالمانهٔ فضلی دانشمندی است که دستگیر من بنده بوده‌اند و نه تنها متن کنونی را از دید انتقادی بلندنظرانه خود گذرانیده‌اند که راهنمایی‌های سودمندی نیز برای اصلاح موارد مختلف ارائه کرده‌اند. در این زمینه موظفم که بی‌ذکر نام مشخص از توجهات کریمانه یکایک آنان سپاسگزاری کنم و انتظار آن را داشته باشم که ترک جوش نیمه‌خام حاضر را

به عین‌الرضا ملاحظه فرمایند و در همان حال از تعقیب هدف علمی عمده‌ای هم که مطمح بوده است، بازمانند. چه تدارک چنان تحقیقی به همکاری دسته‌جمعی عموم صاحب‌نظران تاریخ اجتماعی ایران در طی زمانی مستوفی متکی است و بازخوانی و تصحیح مجدد متن‌های تهیه‌شده هم بالطبع مجالی موسع‌تر می‌طلبد.

امید می‌رود در چاپ‌های آینده کتاب، برخی از کاستی‌های مشهود اصلاح پذیرد و فصول بازمانده از طرح اولیه نیز تنظیم و بدان ملحق گردد. طبعاً کار اساسی آن است که با معاضدت شرمه‌ای از ارباب بصیر معرفت مجلداتی جامع و پرتفصیل در هریک از ابواب پیش‌بینی شده تألیف شود.

از انتشارات قومس و مدیر فاضل و خردمند آن آقای دکتر همایون الهی و همکار شریفشان مهدی عباسی سپاس فراوان دارم که با وجود مضایق موجود، وسیلت چاپ مکرر کتاب را فراهم می‌گردانند و با دلسوزی و مراقبت خاص خویش به اتمام کار عنایت می‌ورزند.

رضا شعبانی